

Tevessül Hakkındaki Hadîslerin Tahriçleri – 12. Bölüm

ALTINCI HADÎSİN TAHRİÇ EDİLDİĞİ 1. KISIM >>>

İbnu Hibbân’a gelince...

Hiç şüphe yoktur ki o, ricâl hakkındaki teşeddüd ve teannütün sancağını taşıyan bir kimsedir; nice sika râvî vardır ki onu, hakkında “metruktur”, rivâyetleri için de “münkerdir” hükmünü vererek “Mecrûhîn” (cerhedilen râvîler) isimli kitabına koymuştur. Bu râvî (Fudayl İbnu Merzûk) hakkında kendinden önce hiç kullanılmayan bir ifâdeyi kullanarak “Münkeru’l-hadîsi cidden” (hadîsi cidden, yani son derece münker bir râvîdir). Bu, dönölüp bakılmayacak ve itimad edilmeyecek bir sözdür.

Hatta İbnu Hibbân’ın kendisi bu sözüne ters düşerek, ardınca “Sika kimselere hatalı isnadlarda bulunan, Atıyye’den uydurma ve sikalardan müstakîm rivâyet yapan kimelerden idi ve işi karışık hale geldi” dedi...

Derim ki; Bu söz râvînin ancak “sika” olduğunu ifade eder; başka bir şeyi değil. Onun rivâyetteki işi diğer sikalar gibidir. Sika sikadan rivâyet edince hadîsi müstakîm, sika olmayanlardan rivâyet edince de öyle değildir. Sikanın kendinden rivâyet ettiği kimse hakkında hiçbir dahli (katkısı) yoktur. Râvî işittiğini tamâmen rivâyet ederse o sika tarifindendir.

Sonra, İbnu Hibbân şöyle dedi:

“Bence İbnu Atıyye’den yaptığı münker rivâyetlerin tamâmı Atıyye’ye âid olup Fudayl onlardan berîdir, uzaktır.”

Derim ki:

Râvî, başkasının yanlışından beri ise onun “Mecrûhîn”den çıkarılıp “es-Sikât”ına koyması gerekir. Bu, İbnu Hibbân’ın ayrı kalmaya gücünün yetmeyeceği bir şeydir. İşte bu yüzden onu “Sikât”ına (7/316) koymuştur. İki kavlden en münâsib ve doğru olan da budur; çünkü (hafızlar) cemâati(nin) kavline muvâfık olan budur; ki, iki Süfyân, Süfyân es-Sevrî, Süfyân İbnu Uyeyne, İbnu Maîn ve Ahmed onlardandır. İbnu Hibbân tevsîkînin ardından “Hata edenlerdendi” söyledi ise de hatasını gösteren bir şeyi ne “Es-Sikât”ında ne de “El-Mecrûhîn”de getirip göstermedi; nitekim bunu inşallahu teâlâ göreceksin.

Sonra İbnu Hibbân şöyle dedi:

“Sağlam kimselerden yapılan rivâyetlerde sikalara muvafakat ettiği yerlerde kendisiyle ihticâc edilen bir kimse olur; sikalara isnatda tek kaldığı yerlerde de kendine mütâbeat edilmedikçe rivâyetlerde onunla ihticâc edilmez..”

Derim ki: (Muhaddis Mahmûd Saîd) :

Bu sözün özü, hadîsinin mütâbisiz kabûl edimeyeceğidir.

Halbuki “0, sikalardan müstakîm şeyler rivâyet eder” sözü buna ters düşmektedir. Zîra kim, “Sikalardan müstakîm hadîsler rivâyet eder” ise ve bu onun şanı, âdeti ve yolu olursa, işinde tevakkufa, muvafık rivâyetlerinin alınmasına ve tek kaldığı rivâyetlerinden de geri durulmaya ihtiyâc duyulmaz. Çünkü, tek kaldığında hadisinden geri durulacak olan kimse sikalardan yanlış rivâyetler yapan kimsedir. Râvî sika olan kimselerden doğru rivâyetler yapıyorsa, bunun gereği hadîsinin kabûl edilmesidir; tek kaldığı rivâyetlerde tevakkuf ve geri durmak değil...

Bu tevakkuf ve tenekküb İbnu Hibbân rahimehullahi teâlâ’nın cerh hususundaki teşeddüd ve teannutunun delillerindendir.

Sonra İbnu Hibbân sanki bu sözüne dair gelil getiriyor ve şöyle dedi:

Fudayl İbnu Merzûk Ebû İshâk’dan, (0), Zeyd İbnu Yesî’den, (0), Alî İbnu Ebî Tâlib’den, (0 da) Nebî (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)’den şöyle dediğini rivâyet etmiştir: “Ebû Bekr’i emîr yaparsanız, onu emîn, dünyaya râğbet etmeyen, âhirete râğbet eden olarak bulacaksınız. Ömer’i emîr yaparsanız onu güçlü bulacaksınız.”

Derim ki:

Bu hadîste Fudayl İbnu Merzûk üzerine bir şey (vebal ve ayıplama) yoktur. Adam bu yönden tek başına kalmamıştır. Aksine ona, Ahmed İbnu Hanbel’in El-Müsned’de (1/109), Abdullah İbnu Ahmed’in Es-Sünne’de, Ebû Nüaym’in El-Hilye’de (1/64), İbnu’l-Cevzî’nin de El-İlelül’l-Mütenâhiyye’de (1/251) rivâyet ettiğine göre İsrâîl İbnu Yûnus, İbnu İshâk es-Sebîî mütâbeat etti. ona yine El-Hilye’de (1/64) gelen rivâyete göre İbrâhîm İbnu Herâse ve Süfyân es-Sevrî de mütâbeat etti.

Bundan da bilinmektedir ki, İbnu Hibbân’ın Fudayl İbnu Merzûk hakkındaki sözü makbûl değildir.

Aceleyle gelip, getirdiği hadîs, davasında işine yaramadığı gibi tam aksine adamın sağlam yaptığını ve onu rivâyet etmekte tek kalmadığını, aksine başkasının ona muvafakat ettiğini ifâde etmektedir. Artık iyi düşün...

Hâsılı, Fudayl İbnu Merzûk’un hadîsi, eğer sahîhliğin en üst seviyesinde değilse, hasen derecesinden az değildir. Adamın hadîsi hasen olan bir râvî olması, İbnu Receb el-Hanbelî’nin Câmiu’l-Ulûm ve’l-Hikem’deki (1/210) “Sikadır, vasattır” sözünün manasıdır.

Bu, Zehebî’nin Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ’da (7/342) açıkça ifâde ettiği bir şeydir; şöyle dedi:

Onu ne Buhârî, ne Ukaylî ve ne de Dûlâbî zayıf râvîlerin arasında zikretmedi; onun (Yani Fudayl İbnu merzûk’un) hadîsi, hasen hadislerdendir. Zehebî onu “Men Tüküllime Fîhi ve Hüve Müvessekun” (“Tevsîk Edilmesine Rağmen Hakkında Cerh kelâmı Gelen Râvîler”) (sh:151) kitabına koymuştur. 0, hadîsinin hasen rütbesinden aşağı olmayacağını murad ediyor. Hatta Zehebî el-Kâşif’de (2/332) mutlak olarak (bir kayıd getirmeksizin) onun sika olduğunu söylemiştir. Bu,

imâmların sika olduğunu söylediği ve Müslim'in Sahîh'inde ihticâc ettiği bir kişiden uzak değildir.

Mühim Bir Tetimme:

Elbânî bu hadîsin birtakım illetlerle zayıf olduğunu söyledi. Onlardan biri de Fudayl İbnu Merzûk'un zayıf olduğunu açıkça ifade etmesidir. "Zaîfe"sinde (1/323) bu görüşünün müdâfaasını yaptı ve onun hakkında teşeddüd gösterdi. Sonra da âdeti üzere tenakuza düştü ve "Sahîha"sında (3/128) onun hadîsini "hasen" buldu. Artık iyi düşün...

FASL

İkinci İllete de, Atıyye İbnu Sa'd el-Avfî hakkındaki sözdür...

Atıyye hakkında konuşanlar iki kısma ayrılır:

Birincisi: Cerhi müphem yapıp, onu tefsîr etmeyenler...

İkincisi: Cerhinin sebebini zikreden bir başka kısım...

Bunların Atıyye hakkındaki sözleri üç sebebe dönmektedir ki onlar da şunlardır:

(1) Tedlîsi, (2) Teşeyyuu, (3) kendine inkâr edilen (0'nun kabûl edilmeyip reddedilen) rivâyetleri

Mübhem cerhe gelince... Büyük bir miktâra ulaşsa bile müphem olan cerhi reddetmek ve ona iltifat etmemek gerekir. Çünkü hadîs ilimlerinde yerleşik bir kâide vardır ki; hakkında cerh ve ta'dîl gelen râvî varsa ve bu cerh müphem olan ve taçıklanmayan bir cerh ise, reddedilmesi ve onunla amel edilmemesi ve ona iltifatın terkedilmesi, dolayısıyla da râvî hakkında gelen tadilin alınması lazımdır; doğru olan da işte budur. Şüphe yoktur ki muhaddislerin işi bunun üzerinde yerleşmiştir.

Tedlîsi sebebiyle onu (Atıyye'yi) terkedencilere gelince...Çoğunluk bunlardır... Onların bu hükümdeki itimadları tâlif ve yalan söylemekle ithâm edilmiş bir râvînin haber vermekte tek kaldığı bir rivâyettir ki o da Muhammed İbnu's-Sâib el-el-Kelbî'dir. ona itimad edilemez. Birçok söz (cer), tenkîd yoluyla değil de taklîd yoluyla buna dayanarak gelmiştir.

Onun hakkında teşeyyuu (şîîlik bulundurması) sebebiyle konuşanların cerhleri ise hakîkatte merdûttur. Çünkü bid'at yüzünden cerhetmeye râvînin sıdkı ve adâletinin beyanından ve husûsan bid'atine davet eden biri olmadığı veya yaptığı rivâyet bid'atini teyid etmedikten sonra dönülüp bakılmaz. Atıyye'nin şii olmaya çağırdığı sübût bulmamıştır ve rivâyet ettiği sadedinde olduğumuz hadîsin de Şiileşmekle hiçbir alakası yoktur. Buna göre Atıyye el-Avfî hakkında teşeyyuu yüzünden konuşanların sözüne bakılmaz. Hele bu konuşan kimse Şii olmanın tam zıddı demek olan nâsîbilikle itham edilmişse...

Kendisine karşı inkâr edilen bir şeyi rivâyet etmesi yüzünden hakkında söylenen sözlere gelince... Ben görebildiğim ricâl kitaplarında İbnu Adiyy'in zikrettiği bir hadîs dışında onun bu türden bir rivâyet yaptığını bulmadım.

Ki, İbnu Adiyy'in bu kabûl etmediği İbnu Atıyye rivâyetinde de söz Atıyye'nin sözüdür; doğru olan onun hadîsidir; nitekim inşallah-u teâlâ ileride gelecektir. Hattâ, Atıyye el-Avfî, İbnu Adiyy'in onun için zikrettiği hadîste yanılabilir bu onun zayıf kabûl edilmesini ve hadîsinin iskatını (delil olmaktan) düşürülmesini ifâde etmez. Çünkü râvînin hadîsi makbûl biri olmasının manası, rivâyet ettiklerinin tamamının doğru olması demek değildir. Bu, olandan çok uzak(bir anlayış)tır. Çünkü insan unutulabilir ve insanlık tabiatı ona baskın gelebilir. İşte bunun için kadri ve kıymeti ne kadar üstün, ezberi de ne kadar kuvvetli olursa olsun rivâyet ettiği hadîslerde hatâ etmeyen bir imâm bulamayacaksınız; lâkin doğrusu hatasından çok olduğu zaman makbûl olur; değilse makbûl olmaz.

El-hâsıl, Atıyye'nin hadislerinde bazı hataların bulunması ona rivâyet ettiklerinin tarafında zarar vermez. Husûsiyyetle o, çok rivâyet eden biriydi. En doğru olanı Allah Teâlâ en iyi bilir. Bu kısa ve topluca söylenen sözlerin aşağıda gelecek olan fasıllarla açıklanması gerekir.

Fasl

Ekseri tenkîdçiler, Atıyyetü'l-Avfî'yi şuyuh tedlîsi ettiğine dâir yapmış oldukları rivâyetleri sebebiyle çerhetmişlerdir.

İbnu Hibbân, "el-Mecrûhîn"de (2/176)şöyle dedi:

(Atıyye), Ebû Saîd el-Hudrî (Radıyallahu anhu)'den birtakım hadîsler işitti. Ebû Saîd ölünce de Kelbî ile oturup kalkmaya ve vaazlarına gelmeye başladı. Kelbî, "Resûlullah şöyle buyurdu" dediği zaman, onu ezberlerdi; onu Ebû Saîd diye künyeledi. ona bunu sana kim rivâyet etti denilince, "Bana Ebû saîd rivâyet etti" derdi; böylece (işitenler) onun Ebû Saîd el-Hudrî'yi kasedtiğini zannederlerdi; halbuki o, Kelbî'yi murâd ederdi. (İbnu Hibbân'ın Sözü Bitti.)

Atıyye'yi şuyûh tedlîsi yapmakla ithâm edenler aşağıda gelecek olan habere dayanmışlardır:

Abdullah İbnu Ahmed, babamı şöyle derken işittim, dedi:

Atıyyetü'l-Avfî'yi andı ve hadîsi zayıf biridir; bana gelen habere göre, Atıyye Kelbî'ye gelir, ondan tefsîr alır, onu Ebû Saîd diye künyeler ve 'Ebû Saîd dedi ki...' derdi. Huşeym Atıyye'nin hadîsini zayıf bulurdu.

Abdullah İbnu Ahmed şöyle dedi: Bize babam rivâyet etti. O, bize Ebû Ahmed ez-Zübeyrî rivâyet etti (dedi.) O, Sevrî'nin şöyle dediğini işittim (dedi.) O, Kelbî'nin şöyle dediğini işittim dedi: Beni Atıyye Ebû Saîd diye künyeledi. Ve yine babamdan şöyle derken işittiğim: Süfyân es-Sevrî, Atıyyetü'l-Avfî'nin hadîsini zayıf bulurdu. (Abdullah İbnu Ahmed'in Sözü Bitti.) El-İlele ve Ma'rifetü'Ricâl'de (1/122), El-Cerh ve't-Ta'dîl'de (6/383), Ukaylî'nin Duafâsı'nda (3/359), İbnu Adiyy'in El-Kâmil'inde (5/2007) böyle yazılmıştır.

İbnu Hibbân'ın El-Mecrûhîn'inde (2/177) şöyle denmiştir: Mekhûl'ü şöyle derken işittim: Ca'fer İbnu Ebân'ı şöyle derken işittim: İbnu Nasîr diyor ki; o, bana Ebû Hâlid İbnu Ahmer dedi ki, dedi; o, bana Kelbî dedi ki dedi:

Atıyye ‘Ben seni Ebû Saîd diye künyeledim; ben ‘Bize Ebû Saîd rivâyet etti’ diyorum, dedi... (İbnu Hibbân’ın el-Mecrûhîn’deki Sözü Bitti.)

Ey insaf sahibi okuyucu!... Ayete sen (her türlü ard niyyet ve tarafgirlikten) soyunmuş tenkîdçi gözüyle bakarsan, Ahmed’in Atıyyetü’l-Avfî’yi zayıf olmakla vafettiğini, sonra da bu zayıf bulmasının dayanağını zikrettiğini, mesnedinin de Kelbî’nin hikâyesi olduğunu ve Huşeym’in Atıyye hakkında söylediği sözün sebebinin de bu olduğunu bulacaksın.

Ahmed, belâğ’ı, Sevrî tarîkından isnâd ettikten sonra, Sevrî’nin Atıyye’yi zayıf bulunduğunu anlattı. O halde Sevrî’nin Atıyyetü’l-Avfî’yi zayıf bulmaktaki dayanağının aslı da Kelbî’nin anlattığıdır. İbnu Hibbân, Kelbî’nin sözüne dayanarak onu “El-Mecrûhîn”e (2/176) koydu ve bu hikâyeden başka dayanacağı bir başka şeyi de zikretmedi.. Allah ona rahmet eylesin, âdeti üzere cerhdeki mubalağadan (aşırılıktan) da geri kalmadı. Bu dayandıkları söz kaldırır ve mesnedi de sahîh değildir. Çünkü medârı Muhammed İbnu’s-Sâib el-Kelbî’dir ve onun da hali bilinmektedir. O, yalancılıkla ithâm edilen tâlif birisidir. O halde bu adamın bulunacağı senede bakılmaz ve hiçbir hususta ona itimâd edilmez. Buna rağmen bu değeri olmayan sözüne herkes koşuşturmuş ve bazıları onu hikâye etmeye atılmıştır. Kemâl sadece Allâh’a ait olup, masum da sadece Resûlü (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)dür. Şayet bazılarının Atıyye’yi şuyûh tedlîsi ile ithâm etmekte bu değeri olmayan hikâyeye dayanmalarından teaccüb edersen, bu merdûd cerhe birçoklarının peşpeşe gelmelerinden daha da çok teaccüb et. Böylece onlar taklîd îcâbı bu değeri olmayan hikâyeye itimad edenlerin arkasında yer aldılar; başka değil. Sözlerinin delilsiz gelmesine rağmen onlar iddialarını kuvvetlendirecek ve dayanaklarının belini dik durduracak bir şey de zikretmediler. Şayet bir şey bulabilselerdi, hususan sonrakileri onu elbette (allayıp pullayıp) getirirler (ve teşhîr ederler) idi. Biz bunu sana bulamayınca, bilinmiş oldu ki, sonra gelenler öncekileri taklîd etmiş ve art arda hataya düşülmüş. Bunun benzerleri ricâl kitaplarında çoktur. O halde tevfiğinden (bu yanlış bulup ispât etmekteki muvaffak kılmasından) dolayı Allah’a hamd ediyoruz. Bu hataya hadîs âlimlerinden bu hatayı gören iki kişiden başkasını bulamadım.

Birincisi, büyük hâfız Ebu’l-Ferec Abdurrahmân İbnu Receb el-Hanbelî’dir. Öyle ki, o, Şerhu İleli’t-Tirmizî’de (471) hikâyenin aslını Ahmed İbnu Hanbel’in “el-İlel”inden naklettikten sonra şöyle dedi: Lâkin Kelbî’nin rivâyetine itimâd edilmez. (İbnu Receb’in Sözü Bitti.)

İkincisi de Hâfız Seyyid Ahmed İbnu’s-Sıddîk el-Ğumârî’dir. O, el-Hidâye fî Tahrîci Ehâdisi’l-Bidâye’de (6/172) Atıyyetü’l-Avfî hakkındaki sözünde şöyle dedi: Tedlîsi ondan sadece Kelbî’ye rağmen sahîh zannetmeyeceğim bir hikâyede naklettiler. (Ğumârî’nin Sözü Bitti.)

Elbânî âdeti üzere Tevessül’ünde (s:94-98) değeri olmayan bu hikaye sebebiyle Atıyyetü’l-Avfîye ve hadîsin hasen olduğunu söyleyenlere ta’n u teşnî’de bulundu. Bu dönölüp bakılmayacak ve cevâbı ile meşgul olunmayacak bir sözdür. Çünkü onu tedlîs ile ithâm edenlerin tek dayanağı ve sermayesi olan bu rivâyetin hâlini bilmiştin. Vellahu’l-Müsteân....

Fasl:

“El-Keşf ve’t-Tebyîn” sâhibi (sh:50) İbnu Receb’in sözünün ardısına tenkîd için şöyle dedi:

Kelbî’nin rivâyet etmekte olduğuna itimâd edilemeyeceği doğrudur... Lâkin onun burada bu hükmü vermede bir işi (katkısı) yoktur. Çünkü O’nu bu tür çirkin tedlîs ile zikreden âlimler, sadece Kelbî’nin Atıyye hakkındaki sözüne ve Atıyye’nin ona (Ebû Saîd) künye(si) vermesine dayanmadılar. Onlar buna (hikâyeye) ancak rivâyet ettiği hadisleri toplamaları ve rivâyetini tenkîd etmeleri üzerine itimad ettiler. (Bitti.)

Ben derim ki;

Bu, mütenâkız (çelişkili) bir sözdür. Çünkü o, Kelbî’nin sözüne itimad edilemeyeceğini kabûl ediyor; sonra onun burada (Atıyye’nin tedlisçi olduğu hükmünü vermede) bir katkısının olduğunu inkâr ediyor; sonra da bunu tersine çevirip Atıyye’nin tedlisçi olduğunu söyleyen âlimlerin sadece Kelbî’nin sözüne dayanmadıklarını, lâkin onun rivâyetlerini toplamaya da dayandıklarını açıkça ifade ediyor. Bu söz, onların Kelbî’nin sözüne de başkasına da dayandığını ifade ediyor. O yüzden bu söz bir şeyin olmadığını, sonra var olduğunu gösteriyor; şeyhinin âdeti gibi, tenakuza düşüyor. Bu bir...

İkincisi: Atıyyetü’l-Avfî hakkında şuyûh tedlisinin olduğunu ve Kelbî’ye “Ebû Saîd” künyesi verdiğini söyleyenler, sadece Kelbî’nin rivayetine dayanmaktadırlar. İşte ricâl kitapları... Önümüzdedirler... Sadece, yalan söylemekle itham edilen Kelbî’nin bulunduğu hikâyeyi zikretmektedirler, Atıyyetü’l-Avfî’nin rivâyet ettiği haberlerden her hangi başka bir şeyi işâret etmemişlerdir... O halde bu adam Kelbî hakkında ‘O’nun burada hiçbir tesir ve katkısı yok’ nasıl diyor?

Üçüncüsü: Bu delîli olmayan ve dayanağı bulunmayan bir iddiâdır. Hâli böyle olan herbir iddiâ merduttur; ona dönülüp bakılmaz. Çünkü Allah (azze ve celle) “De ki getirin kesin delîlinizi, eğer sâdıklardan iseniz” buyurmaktadır. O halde kim davasına dâir delil getirmezse onun sözü söz kaldırır, doğru değildir.

Dördüncüsü: “Ona (hikâyeye) ancak yaptığı rivâyetleri toplamaları ve rivâyetlerini tenkîd etmelerine binâen itimad ettiler” sözü...

Derim ki(Mahmud Saîd el-Memduh) :

Hiçbir kimse onun bu dediğini tasrîh etmeyince (açıkça söylemeyince), bu onun zayıf zanna (vehme) dayandığını göstermektedir; zann ise hakktan hiçbir şey kazandırmaz. Bu iddiasının zann olduğunun delillerinden bir de şudur: Şâyet yanında davasını kuvvetlendirecek bir şey olsaydı, kavlini teyid etmek ve reyine yardım etmek için onu elbette gösteririrdi. Yapmayınca, bu gösteriyor ki, bu sözü “sözlerin en büyük yalanı” babından olduğunu göstermektedir. Allah en iyi bilendir...

Sen şöyle de diyebilirsin: Atıyyetü’l-Avfî hakkındaki sözleri şayet rivayet ettiği haberleri toplamaya dayansaydı, bu elbette ortaya koyar ve açıklarlar ve rical ve tarih kitaplarında bunu ele alırlardı. Sanki sen iddiâ sahibinin ihtiyacını görecektir tek bir misal bulamayacaksın. İddia doğru olmayınca bu

(hüküm) sadece Kelbî'nin rivâyetine dönmektedir.

Beşincisi: Şuyûh tedlîsi ancak bir nass (açık söz ve ifade) ile bilinebilir. Atıyyetü'l-Avfînin, Ebû Saîd el-Hudrî'den ayrılamaması için Kelbî'ye "Ebû Saîd" künyesi takmış olması tevkîfe (açık ibare ve ifadeye, nassa) muhtâç olan bir şeydir; ancak buna itibar edilebilir. Onun için bu hususta rivâyetlerin toplanması, onunla künye verme hikâyesine dair bir nass bulunmadıkça bir şey ifâde etmez.

Altıncısı: Bu göğüsle savmak maksadıyla bilinmeyen bir şeye ihâle ve çirkin tedlîsin ispatına kalkışmaktır; başka bir şey değildir.. Eğer bu yol doğru olursa Allah (azze ve celle)ın rahmeti hüccet, bürhân ve delilin üzerine olsun. (Öldüler demektir.) Bu, herhangi bir şeyin ispatında yalan olduğu bildirilen bir hadîse dayanan bir adamın yaptığı gibi bir şeydir. Başkası onu yenince ve ona dayandığı delilin yalan olduğunu açıklayınca, bu adam kendini yenen kimseye muvafakat etmiştir; fakat o zihnindeki şeyi ispat etmek ister ve kendini yenen kimseye, "Dayandığım delilin yalan olduğuna dair getirdiğin iddianı kabul ediyorum; lâkin orada başka deliller var" der ve susar. Onları bilseydi onları kesinlikle ortaya koyardı!!!..Bu yolla her bir batıl ve münkerin ispatı ve uydurma rivâyetlere dayanmak mümkün olur. Vellahu'l-Müsteân...

Yedincisi: Usulde yerleşik bir kaide vardır: Bir şey demeyene bir söz nispet edilmez. Kelbî'nin rivâyetinden başka şeylerden sustular (demediler.) Onun için kim hâfızlara Kelbî'nin rivâyetinden başka bir şey nisbet ederse bir şey demeyene bir söz nisbet etmiş olur ve insanlara demediklerini dedirtmiş (demiş iftirasını atmış) olur.. Vellahu'l-Müsteân...

Tenbîh:

Elbânî, Tevessül'ünde (sh:95) Atıyye'nin Kelbî'ye künye vermesi hikâyesini zikrettikten sonra –ki o hikâye önceden de geçtiği gibi batıl bir hikayedir- şöyle dedi: " Bence Atıyye'nin adaletini tek başına bu hikâye düşürür." (Elbânî'nin Sözü Bitti.)

Derim ki; Bu söz iki şeyden dolayı hatadır:

Birincisi: Hâfız Süyûtî, "Tedrîbu'r-Râvî'de (1/231) şöyle dedi:

Tedlîs'in kısımlarından birisi de bir şahsa benzetme için bir başka meşhûr zâtın ismini vemektir. Bunu (oğul Tâcüddîn) es-Sübkî Cem'u'l-Cevâmi'de zikretti ve şöyle dedi: Bu, -Zehebî'yi kasdederek ve (kendimizi) Beyhakî'ye benzetererek- "Bize Ebû Abdillâh Hâfız haber verdi" dememiz gibidir ki, Beyhakî, Hâkim'i kasdederek böyle demişti. Bu kesinlikle bir cerh değildir. Çünkü bu yalandan değil, meârîz (lastikli söz) cümlesindendir. Bunu Âmidî, El-İhkâm'da, İbnu Dakîk el-İd de El-Iktirâh'da söyledi. (Süyûtî'nin Sözü Bitti.)

İkincisi: Atıyye'nin Kelbî'ye sözü edilen künye vermesine benzer işleri ileri gelen âdil kimseler topluluğu da yapmıştır.

İbnu Hibbân, el-Mecrûhîn'de (2/253) şöyle dedi: Muhammed İbnu's-Sâib el-Kelbî... Künyesi Ebû'n-Nadr'dır. Kûfe halkındandır. Sevrî'nin ve Muhammed İbnu

İshâk'ın rivâyet ettikleri ve tanınmaması için "Bize Ebû'n-Nadr rivâyet etti" dedikleri işte bu kimsedir. (İbnu Hibbân'ın Sözü Bitti.)

Derim ki; Şeyhlerinden biri de Ebû'n-Nadr künyesiyle künyelenen Sâlim İbnu Ebî Ümeyye'dir. O, et-Tehzîb'de (3/431) olduğu gibi Kütüb-i Sitte topluluğunun kendisiyle ihticâc ettiği sika bir tâbiîdir. Hâfız, sika Hüseyim İbnu Beşîr el-Vâsıtî de ki o, Atıyyetü'l-Avfî hakkında konuşarlardandır- bunu yapardı.

Yahyâ İbnu Maîn, şöyle dedi: (Hüseyim) Ebû İshâk es-Sebîî'ye kavuşmadı; o, sadece Ebû İshâk el-Kûfî'den rivâyet ederdi.. O da Abdullah İbnu Meysere'dir. Künyesi de Ebû abdi'l-Celîl'dir. Hüseyim ona bir başka künye taktı. Tehzîb'den son buldu. (11/63)

Derim ki; Abdullah İbnu Meysere zayıf bir râvî'dir.

İbnu Ebî Hayseme, İbnu Maîn'den rivâyetle şöyle dedi: Mervân, insanlara (kim olduklarını) örtmek için isimleri değiştirirdi. Hakem İbnu Ebî Hâlid'den rivâyet ederdi. O sadece Hakem İbnu Zahîr idi. (Bitti.)

Derim ki; Mervân, sika ve hafız İbnu Muâviye el-Fezâzî'dir. (Hakkında) et-Takrîb'de (6575), "sikadır hâfızdır" denilmiştir. Şeyhlerin isimlerini de-ğiştirirdi. Tedlîs ettiği (ve ismini değiştirdiği) hakem metrûktür ve müttehemdir. İbnu Maîn buna rağmen Mervân için "sikadır" demektedir.

İşte hâfızların meşhûrlarının büyüklerinden olan bu dört zat zayıf râvîlerden suyûh tedlîsi yaparlardı. Sen ey insaflı kişi!.. Bunların adâletli olduklarına hükmetmektesin ve bu sözden ayrılmaya gücün yetmez..

O halde bundan sonra Atıyye hakkında konuşur ve adaletinin düştüğüne hükmedersen, bozmuş ve akıl zayi etmiş olursun ve de insaftan uzaklaşmış olursun.

SONRAKİ BÖLÜMDE ALTINCI HADİSİN TAHRİCİ DEVAM EDİYOR